วารสารธรรมเพื่อชีวิต
JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE
ISSN: 2822-048X
https://soo8.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index

Academic Article

Legal Issues Concerning the Submission of Cases to the Court for the Enforcement of Security Interests

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเพื่อบังคับหลักประกัน

Hariphan Supasuttivej[1*]
หริพันธุ์ ศุภสุทธิเวช[1*]

ARTICLE INFO

Name of Author & Corresponding Author: *

1. Hariphan Supasuttivej*
หริพันธุ์ ศุภสุทธิเวช
Faculty of Law, Thammasat University, Thailand.
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Email: hariphan.sup@gmail.com

คำสคัญ:
หลักประกันทางธุรกิจ, บังคับหลักประกัน, บังคับชำระหนี้, การใช้สิทธิทางศาล, คำร้อง, คำฟ้อง, คำพิพากษา

Keywords:
Business Security, Enforcement of Security, Debt Performance, Exercise of Judicial Power, Motion (Petition), Complaint (Plaint), Judgment

Article history:
Received: 26/02/2026
Revised: 20/03/2026
Accepted: 10/04/2026
Available online: 27/05/2026

How to Cite:
Supasuttivej, H. (2026 Legal Issues Concerning the Submission of Cases to the Court for the Enforcement of Security Interests. *Journal Dhamma for Life,* 520-528.

ABSTRACT

The Business Security Act B.E. 2558 (2015), which came into force on 2 July 2016, was enacted to enhance business operators' access to financial resources by allowing economically valuable assets that could not previously be mortgaged or pledged under traditional legal mechanisms to be used as collateral. Under this framework, security providers are permitted to retain possession and continue utilizing the secured assets in the course of business operations. The Act therefore constitutes an important legal mechanism for increasing economic liquidity and reducing financing costs for business entities. Nevertheless, despite its intended objectives, the enforcement of the Act has not achieved full effectiveness in practice. In particular, creditors remain uncertain about the enforceability of business security rights over unregistered assets that remain in the debtor's possession, especially in cases of default. Moreover, the absence of judicial precedents has further contributed to legal uncertainty in practice.

This study aims to examine legal issues relating to the judicial enforcement of business security under the Business Security Act B.E. 2558 (2015). The research employs a qualitative legal research methodology through the analysis of statutory provisions, academic literature, legal concepts, and relevant procedural laws under the Civil Procedure Code. The findings reveal significant ambiguities concerning the legal nature of business security enforcement proceedings. Specifically, the Act requires creditors to submit a "petition" requesting the court to issue a "judgment," thereby creating interpretative problems as to whether such proceedings constitute non-contentious cases or contentious cases under procedural law. In addition, the study identifies legal

uncertainties regarding whether creditors may simultaneously initiate claims for debt enforcement and security enforcement within the same action, as well as issues concerning the determination of court fees, which differ between contentious and non-contentious proceedings. The study contributes new knowledge by highlighting structural gaps in procedural mechanisms governing business security enforcement and demonstrating how such ambiguities undermine the effectiveness of the business security system and creditors' confidence in secured transactions. The research proposes legal and procedural reforms to clarify the nature of enforcement proceedings and establish consistent judicial standards for interpretation and application. These reforms would enhance legal certainty, strengthen confidence among financial institutions, and improve access to finance, thereby contributing to sustainable economic development.

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ถูกตราขึ้นเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบธุรกิจ โดยเปิดโอกาสให้นำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจซึ่งไม่สามารถจำนองหรือจำนำตามกฎหมายเดิมมาใช้เป็นหลักประกันได้ โดยผู้ให้หลักประกันยังคงครอบครองและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินดังกล่าวได้ อันเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มสภาพคล่องทางเศรษฐกิจและลดต้นทุนทางการเงินของภาคธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ภายหลังการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวกลับพบว่าการใช้หลักประกันทางธุรกิจ โดยเฉพาะทรัพย์สินไม่มีทะเบียนที่ยังอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ ยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่เจ้าหนี้ได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายไม่บรรลุประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการบังคับหลักประกันทางธุรกิจตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษากฎหมาย เอกสารทางวิชาการ แนวคิดทางกฎหมาย และบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ผลการศึกษาพบว่ากฎหมายยังมีความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับลักษณะของคดีบังคับหลักประกัน เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ยื่น “คำร้อง” ต่อศาลเพื่อขอให้มี “คำพิพากษา” ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการตีความว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทหรือคดีมีข้อพิพาท นอกจากนี้ ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการใช้สิทธิฟ้องบังคับชำระหนี้และบังคับหลักประกันในคดีเดียวกัน ตลอดจนปัญหาการกำหนดค่าธรรมเนียมศาลที่แตกต่างกันระหว่างคดีมีข้อพิพาทและคดีไม่มีข้อพิพาท อันส่งผลต่อความแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมายและภาระของคู่ความ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงช่องว่างเชิงโครงสร้างของกระบวนการพิจารณาคดีตามกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพของระบบหลักประกันทางธุรกิจและความเชื่อมั่นของสถาบันการเงิน งานวิจัยนี้เสนอให้มีการปรับปรุงบทบัญญัติทางกฎหมายและกำหนดแนวปฏิบัติทางวิธีพิจารณาให้ชัดเจน เพื่อสร้าง

มาตรฐานในการตีความและเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับหลักประกันทางธุรกิจ อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน

บทนำ

การเข้าถึงแหล่งเงินทุนถือเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจและการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งมักประสบปัญหาข้อจำกัดด้านเงินทุนหมุนเวียนและสภาพคล่องทางการเงิน สถาบันการเงินจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะแหล่งเงินทุนหลักของผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม การให้สินเชื่อของสถาบันการเงินจำเป็นต้องคำนึงถึงการบริหารความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระหนี้ โดยเฉพาะเมื่อเงินทุนที่นำมาปล่อยสินเชื่อส่วนใหญ่เป็นเงินฝากของประชาชน สถาบันการเงินจึงต้องกำหนดมาตรการคุ้มครองสิทธิของตนผ่านระบบหลักประกันการชำระหนี้ เพื่อสร้างความมั่นใจว่าจะสามารถบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จงจักรพันธ์, 2559) ก่อนการบังคับใช้พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ระบบกฎหมายไทยกำหนดรูปแบบหลักประกันทางทรัพย์สินไว้เพียงการจำนองและการจำนำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งต่างมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติ กล่าวคือ การจำนองจำกัดเฉพาะทรัพย์บางประเภทและต้องดำเนินกระบวนการบังคับผ่านศาล ขณะที่การจำนำกำหนดให้ผู้จำนำต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินแก่ผู้รับจำนำ ส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจไม่สามารถใช้ทรัพย์สินดังกล่าวในการดำเนินกิจการต่อไปได้ (ถนอมรอด, 2562) ข้อจำกัดดังกล่าวก่อให้เกิดอุปสรรคต่อผู้ประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อยที่มีทรัพย์สินหมุนเวียนหรือทรัพย์สินไม่มีรูปร่างซึ่งมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่ไม่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันตามกฎหมายเดิมได้ ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงได้ตราพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบสินเชื่อและขยายโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยกฎหมายดังกล่าวเปิดโอกาสให้นำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจหลากหลายประเภทมาใช้เป็นหลักประกันได้ โดยผู้ให้หลักประกันยังสามารถครอบครองและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นต่อไปได้ อันเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายธุรกรรมหลักประกันสมัยใหม่ในระดับสากล เช่น แนวทางของคณะกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL) ซึ่งมุ่งส่งเสริมให้ระบบหลักประกันเอื้อต่อการเข้าถึงสินเชื่อและเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (United Nations Commission on International Trade Law [UNCITRAL], 2007) นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวยังมีความใกล้เคียงกับระบบ secured transactions ภายใต้ Uniform Commercial Code (UCC) ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างหลักประกันเหนือทรัพย์สินทางธุรกิจที่หลากหลายและการบังคับหลักประกันอย่างมีประสิทธิภาพ (White & Summers, 2000)

แม้ว่าพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 จะมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและลดข้อจำกัดของระบบหลักประกันแบบดั้งเดิม แต่ในทางปฏิบัติยังปรากฏปัญหาสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการบังคับหลักประกัน โดยเฉพาะกรณีที่ผู้ให้หลักประกันไม่ยินยอมส่งมอบทรัพย์หลักประกัน ซึ่งมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ผู้รับหลักประกันต้องยื่น “คำร้อง” ต่อศาลเพื่อขอให้มี “คำพิพากษา”

บังคับหลักประกัน ลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดข้อถกเถียงในทางวิชาการและทางปฏิบัติ เนื่องจากแตกต่างจากหลักทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งโดยปกติ “คำร้อง” มักใช้กับคดีไม่มีข้อพิพาทและนำไปสู่ “คำสั่ง” ของศาล มิใช่ “คำพิพากษา” (วายุภาพ, 2559)

ปัญหาดังกล่าวนำมาสู่ข้อพิจารณาทางกฎหมายหลายประการ ได้แก่ ประการแรก คดีบังคับหลักประกันตามมาตรา 46 จะถือเป็นคดีมีข้อพิพาทหรือคดีไม่มีข้อพิพาท ประการที่สอง ผู้รับหลักประกันจะสามารถฟ้องลูกหนี้ให้รับผิดในหนี้ส่วนที่เหลือพร้อมกับการยื่นคำร้องบังคับหลักประกันในคดีเดียวกันได้หรือไม่ และประการที่สาม การกำหนดค่าขึ้นศาลควรใช้หลักเกณฑ์เช่นเดียวกับคดีมีข้อพิพาทหรือคดีไม่มีข้อพิพาท ทั้งนี้ เนื่องจากพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มิได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าขึ้นศาลไว้โดยเฉพาะ จึงต้องอาศัยการตีความและการนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาปรับใช้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่ชัดเจนและความไม่เป็นเอกภาพในการบังคับใช้กฎหมาย กระบวนการบังคับหลักประกันถือเป็นหัวใจสำคัญของระบบหลักประกันทางธุรกิจ เนื่องจากหากเจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับหลักประกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบหลักประกันย่อมไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่สถาบันการเงินได้ อันจะส่งผลกระทบต่อการปล่อยสินเชื่อและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบธุรกิจโดยรวมดังนั้น การศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับลักษณะของคดีบังคับหลักประกัน กระบวนพิจารณาที่เหมาะสม ตลอดจนหลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าขึ้นศาล จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เพื่อให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักความเป็นธรรม และสนับสนุนระบบเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

การนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเพื่อบังคับหลักประกัน

เมื่อผู้รับหลักประกันได้ดำเนินการบังคับหลักประกันโดยขอให้ผู้ให้หลักประกันหรือผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันส่งมอบทรัพย์หลักประกันเพื่อให้ผู้รับหลักประกันดำเนินการจำหน่ายหลักประกันโดยวิธีการประมูลโดยเปิดเผยตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 มาตรา 40 แล้ว แต่ผู้ให้หลักประกันหรือผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไม่ยินยอมส่งมอบทรัพย์อันเป็นหลักประกันผู้รับหลักประกันย่อมไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากจะใช้สิทธิทางศาลซึ่งตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 มาตรา 46 ได้กำหนดเมื่อมีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ แต่ผู้ให้หลักประกันหรือผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไม่ยินยอมส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ผู้รับหลักประกันอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำพิพากษาบังคับหลักประกัน โดยให้ระบุในคำร้องด้วยว่าจะบังคับหลักประกันโดยให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ หรือโดยจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ และตามมาตรา 47 ได้กำหนดว่าเมื่อศาลได้รับคำร้องดังกล่าวแล้ว ให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาโดยเร็วและออกหมายเรียกไปยังผู้ให้หลักประกัน หรือผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ในหมายนั้นให้แจ้งเหตุที่ผู้รับหลักประกันร้องขอต่อศาลเพื่อมีคำพิพากษาบังคับหลักประกันและวิธีการบังคับหลักประกันตามคำร้องและข้อความว่าให้ผู้ให้หลักประกันมาศาลเพื่อให้การและสืบพยานในวันเดียวกัน และให้ศาลสั่งให้ผู้รับหลักประกันมา

ศาลในวันนัดพิจารณานั้นด้วย ในการนี้ให้ศาลนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันทุกวันจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาและมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง เว้นแต่กรณีมีพฤติการณ์พิเศษอันมิอาจก้าวล่วงได้ และในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจและข้อตกลงเกี่ยวกับเหตุบังคับหลักประกันที่ผู้รับหลักประกันยกขึ้นเป็นเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้ศาลพิพากษาบังคับหลักประกันตามวิธีการที่ผู้รับหลักประกันร้องขอ (กำชัย จงจักรพันธ์ ,2559 37-51)

กฎหมายต่างประเทศ

สืบเนื่องมาจากพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 ส่วนหนึ่งได้รับแนวคิดและหลักการมาจาก Uniform Commercial Code Article 9 ดังนั้น ในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้จึงจำเป็นต้องศึกษา Uniform Commercial Code Article 9 ด้วย (กำชัย จงจักรพันธ์ ,2559 ,18) ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “UCC Article 9” นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้ศึกษา UNCITRAL Model Law on Secured Transaction ซึ่งถือเป็นแนวทางในการร่างกฎหมายหลักประกันที่แต่ละรัฐสามารถนำไปปรับใช้ เป็นแนวทางในการร่างกฎหมายของตนได้ โดย UNCITRAL Model Law on Secured Transaction ได้จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) ในการประชุมครั้งที่ 33 เมื่อปี ค.ศ.2000 ซึ่งคณะกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ มีความเห็นว่ากฎหมายหลักประกันมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในลักษณะที่เป็นประโยชน์ คณะกรรมาธิการฯ จึงได้ตั้งคณะทำงานที่ 6 (Working Group VI : Security Interests) เป็นคณะทำงานเรื่องหลักประกันเพื่อพัฒนาระบบกฎหมายว่าด้วยสิทธิในหลักประกันในทรัพย์สินทั้งหลายที่เกี่ยวกับธุรกรรมการค้า (United Nations Commission on International Trade Law ,2000: 3)

การบังคับหลักประกันตาม UCC Article 9

UCC Article 9 กำหนดให้เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับหลักประกันเมื่อเกิดเหตุผิดนัดชำระหนี้ โดยสามารถเข้าครอบครองทรัพย์หลักประกันได้ทั้งโดยผ่านและไม่ผ่านกระบวนการศาล ทั้งนี้ เหตุผิดนัดเป็นไปตามข้อตกลงของคู่สัญญาและลักษณะของทรัพย์หลักประกัน เช่น กรณีหลักประกันเป็นสินค้า เหตุผิดนัดอาจรวมถึงการสูญหาย เสียหาย หรือการโอนย้ายทรัพย์โดยมิชอบ (White and summers, 2000: 885–886) ภายหลังการผิดนัด เจ้าหนี้มีสิทธิขาย ให้เช่า อนุญาตให้ใช้ หรือจำหน่ายทรัพย์หลักประกันได้ตามวิธีการทางการค้าที่สมเหตุสมผลและเป็นธรรม ตาม UCC Article 9 Section 9-610 โดยการจำหน่ายอาจดำเนินการได้ทั้งแบบเปิดเผยต่อสาธารณะหรือโดยการขายเฉพาะราย ตลอดจนสามารถแบ่งหรือรวมทรัพย์ในการจำหน่ายได้ ตราบเท่าที่สอดคล้องกับหลัก commercial reasonableness นอกจากนี้ UCC Article 9 Section 9-609 ยังรับรองสิทธิ

ของเจ้าหนี้ในการเข้ายึดและครอบครองทรัพย์หลักประกันได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการศาล หากการดำเนินการดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดการรบกวนความสงบเรียบร้อยของประชาชน (without breach of the peace) อันสะท้อนแนวคิดที่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการบังคับหลักประกันภายใต้ข้อจำกัดด้านความเป็นธรรมและความสงบเรียบร้อยสาธารณะ

การบังคับหลักประกันตาม UNCITRAL Model Law on Secured Transactions

UNCITRAL Model Law on Secured Transactions กำหนดให้ผู้รับหลักประกันสามารถใช้สิทธิบังคับหลักประกันได้เมื่อเกิดเหตุผิดนัดชำระหนี้ตาม Model Registry Provisions Article 72 โดยรับรองทั้งสิทธิที่กฎหมายกำหนดและสิทธิที่คู่สัญญาตกลงกันเพิ่มเติม ตราบเท่าที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายต้นแบบ การบังคับหลักประกันภายใต้ UNCITRAL Model Law สามารถแบ่งได้เป็น 3 วิธี ได้แก่

1. การเข้าครอบครองทรัพย์หลักประกัน ผู้รับหลักประกันมีสิทธิเข้าครอบครองทรัพย์ได้ทั้งโดยผ่านและไม่ผ่านกระบวนการศาล ทั้งนี้ การเข้าครอบครองโดยไม่ผ่านศาลต้องได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ให้หลักประกันและต้องแจ้งการผิดนัดแก่ผู้ครอบครองทรัพย์ก่อนดำเนินการ เว้นแต่กรณีทรัพย์เน่าเสียง่ายหรือเสื่อมมูลค่าอย่างรวดเร็ว ตาม Model Registry Provisions Article 77

2. การจำหน่ายทรัพย์หลักประกัน ภายหลังการผิดนัด ผู้รับหลักประกันมีสิทธิขาย โอน ให้เช่า หรืออนุญาตให้ใช้ทรัพย์หลักประกันได้ทั้งโดยผ่านและไม่ผ่านศาล โดยต้องแจ้งรายละเอียดการบังคับหลักประกันแก่ผู้ให้หลักประกัน ลูกหนี้ และผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินรายอื่นภายในระยะเวลาที่เหมาะสมก่อนการจำหน่าย ตาม Model Registry Provisions Article 78 ทั้งนี้ ผู้ซื้อหรือผู้รับโอนย่อมได้รับทรัพย์สินโดยปลอดจากสิทธิของผู้รับหลักประกันผู้บังคับหลักประกันและผู้เรียกร้องรายอื่น เว้นแต่สิทธิที่มีลำดับเหนือกว่า ตาม Article 81

3. การนำทรัพย์สินหลุดเป็นสิทธิ ผู้รับหลักประกันอาจเลือกนำทรัพย์สินหลักประกันหลุดเป็นสิทธิของตนแทนการจำหน่ายทรัพย์ได้ โดยต้องแจ้งคำเสนอแก่ผู้ให้หลักประกัน ลูกหนี้ และผู้มีสิทธิเกี่ยวข้อง พร้อมระบุรายละเอียดเกี่ยวกับหนี้ มูลค่าทรัพย์ และเหตุแห่งการบังคับหลักประกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่กรณีและสร้างความโปร่งใสในการบังคับหลักประกันตามหลักกฎหมายธุรกรรมหลักประกันสมัยใหม่

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเพื่อบังคับหลักประกัน

การบังคับใช้พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 โดยเฉพาะมาตรา 46 ได้ก่อให้เกิดประเด็นทางกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการเข้าสู่ศาลเพื่อบังคับหลักประกัน โดยกำหนดให้ผู้รับหลักประกันต้องยื่น “คำร้อง” ต่อศาลเพื่อขอให้มีคำพิพากษาบังคับหลักประกันในกรณีที่ผู้ให้หลักประกันไม่ปฏิบัติตามหลังได้รับแจ้งเหตุบังคับหลักประกันแล้ว อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวยังคงมีข้อถกเถียงในทางวิชาการเกี่ยวกับลักษณะของกระบวนพิจารณา (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558) ตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 การดำเนินคดีแบ่งออกเป็นคดีมีข้อพิพาทซึ่งต้องใช้ “คำฟ้อง” และคดีไม่มีข้อพิพาทซึ่งใช้ “คำร้อง” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558) ดังนั้น การที่มาตรา 46 ของพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 กำหนดให้ใช้คำร้อง แต่กลับมีผลให้ศาลมีคำพิพากษาในการบังคับสิทธิ จึงก่อให้เกิดความไม่สอดคล้องกับโครงสร้างกระบวนพิจารณาโดยทั่วไป ในทางวิชาการ มีความเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับการดำเนินคดีดังกล่าว บางส่วนเห็นว่าสามารถยื่นฟ้องบังคับหนี้และบังคับหลักประกันรวมกันได้ เพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในกระบวนการยุติธรรม ในขณะที่อีกแนวคิดเห็นว่ามาตรา 46 จำกัดให้ใช้เพียงคำร้องเท่านั้น จึงไม่สามารถรวมกับคำฟ้องในคดีเดียวกันได้ (Thawitsang & Lamlert, 2020)

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและข้อจำกัดของมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ยังสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการเยียวยาความเสียหายจากบริการสาธารณสุข ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับปัญหาในระบบหลักประกันทางธุรกิจ กล่าวคือ แม้มีกลไกทางกฎหมายรองรับ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการตีความและการบังคับใช้ (ยุพยงค์ & กรรณิภาวาณิชสุวรรณ, 2025) นอกจากนี้ งานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาหลักประกันตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ยังพบว่า การบังคับสิทธิเรียกร้องในฐานะหลักประกันยังมีข้อจำกัดทางโครงสร้างกฎหมาย และก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ (Thawitsang & Lamlert, 2020; เทพารักษ์ & บุณฑริกา, 2020) ในประเด็นค่าธรรมเนียมศาลสำหรับการยื่นคำร้องบังคับหลักประกัน พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มิได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนในการบังคับใช้ โดยมีแนวคำวินิจฉัยของศาลแตกต่างกัน เช่น บางกรณีเทียบเคียงกับคดีจำนอง ขณะที่บางกรณีถือเป็นกระบวนการบังคับคดี (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558) โดยสรุป ปัญหาทางกฎหมายของการบังคับหลักประกันทางธุรกิจสะท้อนถึงความไม่ชัดเจนของสถานะทางกระบวนพิจารณา ซึ่งส่งผลต่อความแน่นอนทางกฎหมายและประสิทธิภาพของการบังคับสิทธิของเจ้าหนี้และลูกหนี้ในระบบกฎหมายไทย

ผู้เขียนเห็นว่า การบังคับหลักประกันตามมาตรา 46 เป็นกระบวนการเสนอข้อพิพาทต่อศาลเพื่อให้มีคำพิพากษาบังคับสิทธิ มิใช่ขั้นตอนการบังคับคดีภายหลังคำพิพากษา จึงควรกำหนดค่าธรรมเนียมในลักษณะเดียวกับคดีบังคับจำนอง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นเอกภาพในการบังคับใช้กฎหมาย จึงเห็นควรแก้ไขพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มาตรา 46 โดยเปลี่ยนถ้อยคำจาก “ยื่นคำร้อง” เป็น “ยื่นคำฟ้อง” และแก้ไขเพิ่มเติมตารางค่าธรรมเนียมท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมสำหรับคดีบังคับหลักประกันทางธุรกิจไว้โดยเฉพาะ เทียบเคียงกับคดีบังคับจำนองต่อไป

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล

จากการศึกษาพบว่ากระบวนการในการนำคดีขึ้นสู่ศาลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งสามารถดำเนินการได้ 2 วิธี ดังนี้

1. การนำคดีมีข้อพิพาทขึ้นสู่การพิจารณาของศาลซึ่งจะต้องเสนอคำคู่ความเป็นคำฟ้อง เพื่อให้ศาลมี “คำพิพากษา”

2. กรณีที่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้บุคคลต้องใช้สิทธิทางศาลซึ่งจะต้องเสนอคำคู่ความเป็นคำร้องเพื่อให้ศาลมี “คำสั่ง” การที่พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มาตรา 46 ใช้ถ้อยคำที่กำหนดให้ผู้รับหลักประกันยื่น “คำร้อง” ต่อศาลเพื่อให้มี “คำพิพากษา” บังคับหลักประกัน ซึ่งการใช้ถ้อยคำดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหา 3 ประการคือ (1) คดีบังคับหลักประเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทหรือไม่ (2) ผู้รับประกันจะสามารถฟ้องร้องลูกหนี้และผู้ให้หลักประกันไปพร้อมกันได้หรือไม่ และ (3) ค่าขึ้นศาลควรเป็นเท่าไร ใช้หลักการใด ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การยื่นคำร้องตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 มาตรา 46 ไม่ได้อยู่ในลักษณะคำร้องในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท แต่เป็นคำร้องเพื่อศาลมีคำพิพากษารับรอง คุ้มครองหรือบังคับตามสิทธิ ดังนั้น จึงถือว่าคดีบังคับหลักประกันไม่ใช่คดีไม่มีข้อพิพาท และในทางปฏิบัติมีการยื่นคำฟ้องเพื่อบังคับชำระหนี้ และบังคับหลักประกันทางธุรกิจไปในคดีเดียวกัน และศาลก็รับฟ้องและมีคำพิพากษาให้แก่คู่ความทั้งสองฝ่าย จึงต้องถือว่าผู้รับหลักประกันสามารถยื่นคำฟ้องและบังคับหลักประกันไปในคดีเดียวกันได้ ส่วนการกำหนดค่าขึ้นศาลนั้น เมื่อคดีบังคับหลักประกันไม่ใช่คดีไม่มีข้อพิพาทเหมือนเช่นคำร้องทั่วไป และเป็นคดีที่มีลักษณะคล้ายกับการฟ้องบังคับจำนองจึงเห็นควรกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมสำหรับการฟ้องบังคับหลักประกันทางธุรกิจเท่ากับค่าขึ้นศาลสำหรับการฟ้องบังคับจำนอง

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะว่าควรแก้ไขพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มาตรา 46 เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการเสนอข้อพิพาทขึ้นสู่ศาล ดังนี้ “มาตรา 46 เมื่อมีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ หากผู้ให้หลักประกันหรือผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไม่ยินยอมส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันผู้รับหลักประกันอาจยื่นคำฟ้องต่อศาลเพื่อให้มีคำพิพากษาบังคับหลักประกัน โดยให้ระบุในคำฟ้องด้วยว่าจะบังคับหลักประกันโดยให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ หรือโดยจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเพื่อนำเงินมาชำระหนี้” นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจน สำหรับการเสียค่าขึ้นศาลสำหรับการขอให้ศาลมีคำพิพากษาบังคับหลักประกันนั้น จึงเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมตารางอัตราค่าธรรมเนียมท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมสำหรับการขอให้ศาลมีคำพิพากษาบังคับหลักประกัน โดยกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมเท่ากับค่าธรรมเนียมสำหรับการฟ้องบังคับจำนอง เนื่องจากเป็นคำคู่ความในลักษณะการขอให้มีคำพิพากษาบังคับหลักประกัน

สรุป

โดยสามารถอธิบายให้เห็นถึงความเป็นมาและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนประเด็นข้อขัดข้องในทางกระบวนพิจารณาได้อย่าง

ชัดเจน ทั้งยังเชื่อมโยงผลการศึกษาเข้ากับผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบหลักประกันทางธุรกิจและความเชื่อมั่นของสถาบันการเงินได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การนำเสนอผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างเชิงโครงสร้างของกฎหมายและความไม่ชัดเจนในการตีความบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมายและภาระของคู่ความในกระบวนพิจารณา

ในด้านคุณค่าทางวิชาการ งานวิจัยนี้มีส่วนช่วยพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการบังคับหลักประกันทางธุรกิจในมิติของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยชี้ให้เห็นปัญหาเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติที่ยังขาดความชัดเจนในกฎหมายปัจจุบัน ขณะเดียวกัน ในเชิงปฏิบัติ ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ศาล สถาบันการเงิน และผู้ประกอบธุรกิจ ในการกำหนดแนวปฏิบัติและปรับปรุงกลไกทางกฎหมายให้มีความชัดเจน เป็นเอกภาพ และเอื้อต่อการบังคับหลักประกันทางธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบบสินเชื่อ การลดความเสี่ยงของเจ้าหนี้ และการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของภาคธุรกิจ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว ทั้งยังเป็นประเด็นที่สามารถต่อยอดไปสู่การศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบหรือการปฏิรูปกฎหมายในอนาคตได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ควรมีการปรับปรุงบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 และกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เกี่ยวข้อง ให้มีความชัดเจนเกี่ยวกับลักษณะของคดีบังคับหลักประกันทางธุรกิจ โดยกำหนดสถานะของคดีและกระบวนพิจารณาให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อลดปัญหาการตีความที่แตกต่างกันในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ ควรกำหนดแนวปฏิบัติในการใช้สิทธิฟ้องบังคับชำระหนี้และการบังคับหลักประกันในคดีเดียวกันให้ชัดเจน รวมถึงปรับปรุงหลักเกณฑ์การเรียกค่าธรรมเนียมศาลให้สอดคล้องกับลักษณะของคดี เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่คู่ความและเพิ่มความแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา

การชี้ให้เห็นว่า “ปัญหาความไม่ชัดเจนของสถานะคดีบังคับหลักประกันทางธุรกิจ” เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบหลักประกันทางธุรกิจโดยตรง มิได้เป็นเพียงปัญหาเชิงเทคนิคทางกฎหมายเท่านั้น โดยงานวิจัยได้อธิบายความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการพิจารณาคดีกับความเชื่อมั่นของเจ้าหนี้และสถาบันการเงิน ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจในการปล่อยสินเชื่อและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบธุรกิจ อันสะท้อนให้เห็นว่าประสิทธิภาพของระบบหลักประกันมิได้ขึ้นอยู่เฉพาะการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน แต่รวมถึงความชัดเจนและความแน่นอนของกลไกการบังคับสิทธิในชั้นศาลด้วย

เอกสารอ้างอิง

กำชัย จงจักรพันธ์. (2559). *เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 2).* บริษัท ศรีอนันต์การพิมพ์ จำกัด.

ไพโรจน์ วายุภาพ. (2559). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 บททั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 4).* บริษัทกรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด.

ปัญญา ถนอมรอด. (2562*). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ (พิมพ์ครั้งที่ 14).* สำนักงานอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ยุพยงค์ วิงวร, & กรรณิภา วาณิชสุวรรณ. (2025). การวิเคราะห์มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545: บทบาทและข้อจำกัดในการเยียวยาความเสียหายจากการรับบริการสาธารณสุข. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์*, 8(7), 92–104.

ยสวดี โค้คา (2527). *การบังคับหลักประกันธุรกิจกรณีสิทธิเรียกร้องตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

เทพารักษ์, & บุณฑริกา. (2020). *ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำกิจการมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558.*

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2558). *หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

สุภธิดา สุกใส, & กิตติพศ สุกใส. (2562). การเปลี่ยนแปลงของกฎหมายบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีแพ่ง. *CMU Journal of Law and Social Sciences*, 12(1), 1–25.

Thawitsang, R., & Lamlert, W. (2020). Security problems under the Business Security Act B.E. 2558. *Rajapark Journal*, 14(33), 270–285.

United Nations Commission on International Trade Law. (2007). *UNCITRAL legislative guide on secured transactions.* United Nations.

White, J. J., & summers, R. S. (2000). *Uniform Commercial Code (5th ed.).* Hornbook Series.